

OLGU ÜLKENCİLER: İNSANI VE UMUDU HATIRLAMAK

Adını Stefan Zweig'in aynı isimli kitabından alan "İnsanlığın Yıldızının Parladığı Anlar" 9 Haziran'a kadar ArtOn İstanbul'da.

BY GİZEM GEDİK x 3 HAZİRAN 2018

Fransız Devrimi, Spartaküs ayaklanması, Dmitri Şostakoviç, Bertolt Brecht, Fyodor Dostoyevski, Karl Marx, Lenin, Sputnik... Çoğumuzun bildiği, duyduğu ve okuduğu olay, kişi ve eserler. Peki bunların bir sergide buluşması ve plastik bir ifade biçimi bulması nasıl mümkün olur?

Günümüzün birbiri ardına açılan sergilerinde sürekli günceli kovalayan, kişisel referanslarla dolu işlere alışık olabiliriz. Fakat bu kadar bağımsız görünen ve evrensel olarak kapsayıcı, kuşatıcı temaların bir sergi mekânında buluşmasına aşına değiliz.

Olgu Ülkenciler, her sergisinde olduğu gibi bu sefer de adıyla ve temasıyla dikkat çeken beşinci kişisel sergisiyle bizi hatırlamaya davet ediyor; unuttuğumuz umudu, cesareti, insan'ı hatırlamaya.

Sergi teması, yerleştirilmesi ve kişisel üretim sürecine dair sanatçıyla konuştuk, bu etkili işlerin arka planında hem kişisel hem toplumsal anlamda neler var, öğrendik.

Adını Stefan Zweig'in aynı isimli kitabından alan "İnsanlığın Yıldızının Parladığı Anlar" 9 Haziran'a kadar ArtOn İstanbul'da.

Bu sergide aslında katlara yayılmış olan bir kurgu hâkim. Konuların hepsi insana dair ve tarihsel referansları çok güçlü dönemlerin buluşması gibi. Alt katta "Rus klasikleri" serisi var, oradan başlayalım. Sergiyi galeride nasıl konumlandrdın ve bu serginin fikri nasıl ortaya çıktı?

Serginin alt katından başlayalım o zaman... "Rus Klasikleri" serisinde, 9 tane birbiriyle aynı ölçüde iş bulunuyor ve hepsi Rus klasiklerini merkeze alıyor. Mayıs'la Eylül arasında üç ay boyunca bu seri üzerinde çalıştım ve aslında tüm serginin de ana kaburgasını oluşturan bir seri oldu. Son dönemde ve özellikle post modernizmle birlikte sanatı insansızlaştırma süreci yaşandı; ya insan sanattan çekiliyor, ya da insana atfedilen roller hep kötü oluyor. Oysa bu klasiklerde tam tersi, tüm hikâyelerin içinde insan var ve hep insana dair bir şeyler söylüyor. Bu seri, Puşkin'den başlıyor ve Gorki'de sonlanıyor. İnsanın yer altından çıkışı ve yücelişi, hepsinin "insani" taraflarıyla mücadele etmesi, bir dertleri olması. Günümüzde umut, insana unutturuldu ve ben aslında "mücadele eden insana" dönüp bakmanın umudumuzu da besleyebileceğine inanıyorum. Rus Klasikleri'nin hepsi tekrar insana dönmek, insanı bulmak için. Ayrıca Ekim Devrimi'nin 100. yılı ve kendi kendime ona bir hediye vermek istedim.

Bu işlerin hepsi referansını Rus edebiyatından alıyor ve insanın özüyle, halleriyle ve mücadelesiyle ilgili bir derdi var; peki burada nasıl bir teknik kullandın? Tema ve teknik nasıl birleşti?

Aslında bundan önceki son sergim Zevkli Rezalet'ten sonra bu klasikler serisi, bir kırılma noktası yarattı ve devamında galeriye yayılan diğer işlerin de ortaya çıkmasına olanak verdi. Serinin özelliği tipografi ve kolaj ağırlıklı olması. Aslında biraz kitap kapağı ya da belki afiş estetiği gibi. Her kitabın etkisini de kendi içinde yakalamaya çalıştım. Benim favorim "Babalara ve Oğullara" oldu; burada daha resimsel bir etki yakaladım (resim üzerindeki parlak cam mozaik görüntüsü, diğer tüm resimlerde de devam ediyor). Burada yakaladığım teknik, diğer resimlere de yansdı.

Rus klasiklerini aşağıda bırakıp üst kata çıkıyoruz... Burada da Spartaküs, Minerva, Sputnik, Caligula'nın atı Incitatus gibi hem tarihsel hem mitolojik konular çıkıyor karşınıza. Bu konuları nasıl seçtin ve nasıl birbirine bağladın?

Aslında bunların hepsi, insanlığa ve topluma dair kritik kırılma anları; dolayısıyla sergiye de adını veren, İnsanlığın yıldızının parladığı anlara dair.. Örneğin Spartacus, köleliğe karşı ilk başkaldırı ve mücadeleyi yansıtıyor, Sputnik; insanın uzayla ilk teması ve bir yere gitme arzusu içinde o "bilinmeyen"i çözmeye çalışması, Incitatus Roma İmparatoru Caligula'nın atı; parlamentoya götürdüğü, meclis üyesi yaptığı ve kendisine saray yaptırılan bir at. Bunun ardından Roma İmparatorluğu'nun yıkılışı dönemi başlıyor. Temalara baktığımızda insanlık tarihinin çarklarını ileriye doğru döndüren "ilkler" var aslında; ilk başkaldırı, ilk temas, yıkılış... Hep bir mücadele, isyan, değişim ve değişime gücü var.

Yukarıda da aslında hem serginin büyük boyutlu, hem de tavrını ve duruşunu net bir şekilde ortaya koyan işler görüyoruz; 1789, De Te Fabula Narrator (Anlatılan Senin Hikâyesidir) ve Şostakoviç gibi işler, hem görsel mesajları kuvvetli, hem de anıtsal figürler. Büyük boyutları ve üst katta olmalarıyla da biraz daha yüceltiliyor gibiler. Bu kurgudan biraz bahsedebilir misin?

Galerinin üst katında daha çok 19 ve 20.yüzyıla dair anlatılar var. Örneğin "Anlatılan Senin Hikâyesidir", Marx'ın Das Kapital'inin önsözünde yer alan bir cümle. Merkezde iki figür var; formlarından belli ki bir isyan ve bir başkaldırı var ama dikkat edersen o figürler duvarı yıkıyorlar mı, duvarı inşa mı ediyorlar belli değil. Fransız Devrimi konulu "1789" adlı isimde de Maximilien Robespierre'in devrimci şiddete ve giyotin infazlarına yönelik yaptığı bir konuşmadan "Devrimsiz bir devrim mi istediniz?" alıntısı var. Şostakoviç'in portresine gelince, bu çok etkileyici bir konu. Şostakoviç kendisine II. Dünya Savaşı'nda Nazi ordusu tarafından abluka altına alınan Leningrad'tan çıkış şansı verildiği halde kenti terk etmemiş ve şehre her gün atılan bombaların altında Leningrad Senfonisi'ni yazmıştı hatta şehir abluka altında yazılan bu senfoni birer bitmez kaydedilip hoparlörlerle bütün şehre çalınmıştı. Bu benim açımdan bir kırılma noktası.

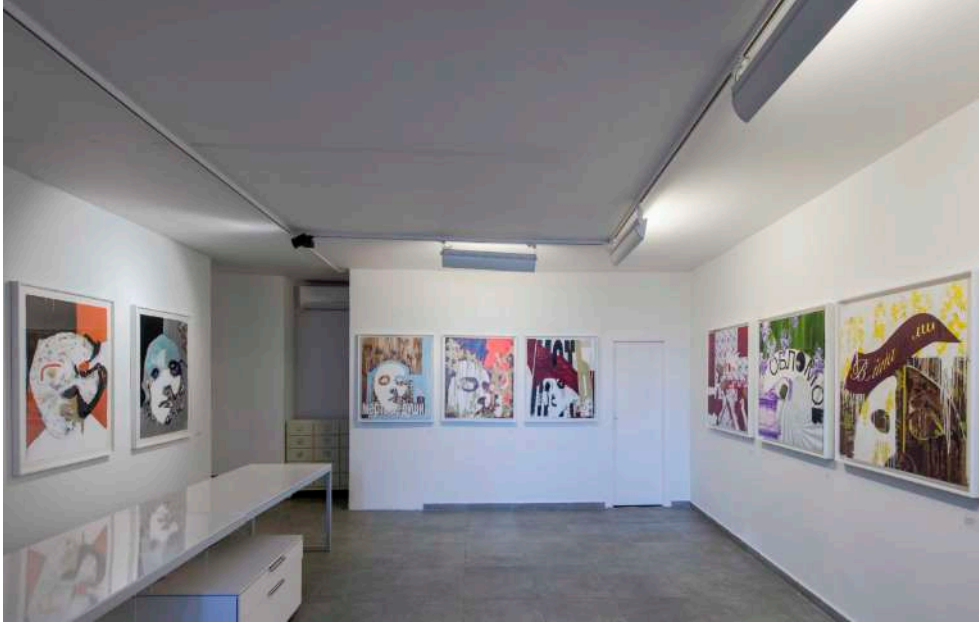
Sergi, aslında üç farklı seri gibi olsa da temelde insanlık tarihine yön veren evrensel konular olması ve hepsini bağlayan plastik bir dille bütünleşmesi sayesinde bir hikâye yarattı. Bunlar hepimizin bildiği ve dönüp baktığımızda her dönem yeniden yorumlanabilecek ve referans alınabilecek tarihsel anlar. Bugünden 19-20. yüzyıl aralığına ve insanlık tarihinde kült diyebileceğimiz bu eserlere baktığımızda hepsinde aynı dokuyu görüyorum; insan ve mücadelesi.

Peki şu dönemde birçok sanatçı en güncel olanı yakalama, onu iç dünyasıyla birlikte yansıtmaya ve tamamen an'a odaklama peşindeyken sen evrensel temalar üzerinden insana dokunmak için neden böyle bir yol seçtin?

Ben, sanatçının aydın sorumluluğu taşıması gerektiğine inanıyorum. Halkına karşı, topluma ve kendine karşı. Bu artık değişmeye başladı ve son dönemlerde bu sorumluluk meselesine odaklanan pek kalmadı. Ben bunu biraz hatırlamak ve hatırlamak istedim.

Bu işlerde Sen, Olgu olarak nerede duruyorsun? İlk sergin "Made in Ülkenciler (2006)", sonra "Ev Kızı (2009)", "Das Fenomen (2011)", "Zevkli Rezalet (2013)" gibi daha genelden kişiselle bakan sergilerden sonra tamamen bireysellikten uzaklaşan ve evrensel bir tema var karşımızda.

Bu çok güzel bir soru çünkü aslında ilk sergimden itibaren bir yolu izlemek mümkün ve birbirinden tamamen farklı temalar olsa da aslında benim işlerimin sürecini ve durduğum yeri anlamak açısından önemli. "Made in Ülkenciler" adlı ilk sergimin derdi şuydu; ben 80'lerin başında doğdum ve Türkiye, 12 Eylül gibi yıkıcı bir süreçten geçmişti. Özal dönemi çocukları neoliberalizmle yeni tanışan bir ortama doğdular. Dolayısıyla içinde büyüdüğüm döneme ve kuşağa dair bir şey yapmak istemişim, belki bugün çok klasik ve tanıdık gelen konular o dönem benim çıkış konularımı oluşturdu çünkü onun içinde yaşamışım. İkinci sergim "Ev Kızı"na bakarsak, artık kişisel sergimi açmış genç bir kadın sanatçı adayları olarak üretmeye başlamışım ve o sırada sanat alıcısının bir kadın sanatçıya nasıl yaklaştığıyla ilk kez yüzleşmişim. Okullarda bu okutulmuyor; ayrıca okulda eğitim alırken ressam olacağına dair hayaller kuruyorsun ve dünya aslında bambaşka... Ayrıca şunu söylemem gerektiğine inanıyorum ki bence kadın sanatçılar hâlâ 1-0 yenik başlıyorlar; hem mesleki hem toplumsal açıdan. O yüzden adı "Ev Kızı"ydı. Üçüncü sergim Das Fenomen'i, Türkiye için bir kırılma noktasında, 2011'de referandum öncesinde gerçekleştirdim. Orada söylemek istediğim de şuydu; sınıf mücadelesine dair plastik anlamda bir kurgu yapmışım ve kendi dilimi oturttuğum bir sergi oldu. Her ne kadar bazıları tarafından demode bulunduğu da bu anlamda içim rahat.

Zevkli Rezalet'ten önce ise bir şey fark ettim; Türkiye'de ve dünyada, kitch olanın yüceltilme hali vardı ve bu çok tarihi bir şeydi; tam Barok- Rokoko dönemi gibi. Sanatçıların çoğu saray ve çevresine iş yapıyor gibiydi ve farklı bir ses, farklı bir söz yok gibiydi; söylemler, konular, renkler... Her şey artık bir tasarıma dönmüştü, bu işler içinde hiçbir amatör ruh da yoktu. Çevreme baktığımda aslında böyle bir rezalet içinde yaşıyoruz ve herkes bundan zevk alıyor diye düşünüyordum; bu ikili halde kimse bunu değiştirmeye çalışmıyor gibiydi. Sanatseverler de farklı olanı bulmaya çalışıyorlardı, o bohemlik tamamen gitmişti, aydın sorumluluğundan uzaklaşmışlardı. "Bana dokunmayan yılan bin yaşasın" tavrı vardı herkeste. Zevkli Rezalet de bu ortamı eleştirmek amacıyla ortaya çıktı. Zevkli Rezalet ile bir eleştiri yaptım ama bu durumun düzelmesine, çözümüne yönelik bir şey söylemedim. Havada kalan bir eleştiriydi, tepki gösterdim ama çözüm sunmadım ama bu sergide çözümü işaret ettiğimi düşünüyorum.

5 yıllık bir duraklama dönemin var. Kimi sanatçılar hiç durmadan, nefes almadan üretiyor kimisi de durakladıktan sonra çok güçlü bir şekilde yeniden ortaya çıkıyor. Bu zaman diliminde neler yaptın?

Bu 5 yılda hiç kişisel sergi açmasam da birçok iş ürettim. Farklı medyumlarda bir şeyler yaptım çünkü bir sergi yaptığım zaman bir şeyler söylemek zorundaydım, öylesi bir süreçte de başka yerlerden beslenmem gerekiyordu. Bu arayı verdiğim için mutluyum çünkü bu sayede daha taze işler yapabildiğimi düşünüyorum.

Ben, sanatçının aydın sorumluluğu taşıması gerektiğine inanıyorum. Halkına karşı, topluma ve kendine karşı. Bu artık değişmeye başladı ve son dönemlerde bu sorumluluk meselesine odaklanan pek kalmadı.

Sergilerinin temaları kadar isimleri de çok dikkat çekiyor. Hem sana dair, hem genel anlamda ironik ve çağrışımlı başlıklar var. Nasıl buluyorsun bunları, sergi ortaya çıktıktan sonra mı üzerine düşünüyorsun?

Aslında bu konu ilginç çünkü ben bir sergiyi bitiriyorum ve sonra o boş geçirdiğim dönemde önce bir sonraki sergimin ismini görüyorum kafamda, sergiyi görmüyorum. Ters bir teknik olabilir ama kafamda ne yapmak veya nereye vurgu yapmak istediğimi düşünüyorum önce. O yüzden belki çok daha rahat çalışıyorum. Sergiyi de boyutları da görüyorum ve ondan sonra üretmeye başlıyorum. Üretirken de daha modernist bir tarzım var, mesela her resmin 5-6 tane eskizini yaparım. Bir yerde muhakkak birkaç kere çözümlenmiş olurum, çok planlı giderim ve üretim sürecimin kontrolümde olmasını severim. İçeriği bulup sonra üretiyorum ve hepsini birbirine oturtuyorum.

Sergileri geziyor musun, bugünün sanat dünyasının zorluklarından bahsettiğin için bu anlamda ne düşünüyorsun merak ediyorum. Sayısı sürekli artan genç sanatçılara yönelik etkinlikleri ve eğilimleri nasıl buluyorsun?

Çok fazla sergi gezemiyorum ama şunu söyleyebilirim; binlerce güzel sanatlar fakültesi her sene yine binlerce mezun veriyor. Ben yeteneğin Allah vergisi değil, tamamen çalışmakla alakalı olduğuna inanıyorum ve bu çocuklar bu ülkede sanat okumak için senelerini harcıyorlar. Çoğunun malzeme alacak parası yok ve bu insanlar mezun olduktan sonra düştükleri ortam o kadar eşitsiz ki, kimisi alıp başını giderken diğerleri farklı alanlarda çalışmak zorunda kalıp eğitim aldığı konuyu bırakıyor, sürdürüyor. Bu çok büyük haksızlık. Bunun alternatifi bu saçma sapan düzeni değiştirmek aslında. Örgütlenilirse, sanatçıyla galeri arasındaki dengelerde başka şeyler öne çıkarsa. İsmi olan sanatçılar da o genç sanatçıların elinden tutarsa ve bu işi yapmak isteyenler başka başka işler yapmak zorunda kalmazsa, işte o zaman bu ülkede biz çağdaş sanattan bahsedebiliriz. O yüzden belki şu an her şey taklit gibi, özgünlükten uzak. Alıcılar da aynı şekilde. Yurt dışında popüler olan şeyi burada bulmak istiyorlar. Bu konuda çok büyük eşitsizlikler var. Sanat yine bir zümrenin elinde kalmış oluyor; bugünkü genç etkinlikleri de genelde öyle. Ben bunun tamamen değişmesini istiyorum. Yani herkese ortam yaratılmalı ve biri sanat üretmeyi seçmişse, bununla ilgili bir geçim kaygısı olmamalı. O yüzden şu son dönemde sınıfsal olarak daha yüksek ailelerin çocuklarının uğraştığı bir şey haline geldi. Biz, galeri temsiliyeti olan sanatçılar bile hala bunun için mücadele veriyoruz. Çok yetenekli ve hepimizden belki daha bakış açısı özgür ve açık olan gençler var ve bunları yakalamamız gerekiyor.

Ben aslında seni 2016'da Tüyap Artist'te "Asamble" diye bir video işinle tanıdım. O işten biraz bahsetmek ister misin, bundan sonraki planların arasında video işlerini sergilemek var mı?

Tüyap süreci çok keyifliydi, küratör, sanatçılar hepimiz oturduk konuştuk ve her sanatçı düşüncesini birbiriyle paylaştı. Bu kolektif ruh oradaki üretimlere yansdı. Ben de bu tarz sergilere çok önem veriyorum, kolektif, bir derdi olan ve bir şey söyleyen sanatçıların bir araya geldiği sergiler bunlar. O video da şöyle ortaya çıkmıştı aslında; benim İdomeni'ye (Makedonya sınırındaki göçmen kampı) ziyaretim sırasında çektiğim fotoğraflar vardı. Orada yine bir söylem vardı savaş için yine aynı söylem geçerliydi; savaşı yaratan kim? Emperyalizm savaş açıyor ve bence bu savaşın temelinde Nato vardı. Bu düşünceyle o işi yaptım. Orada çektiğim fotoğraflarla bir Nato Asamblesi videosunu üst üste bindirerek bir araya getirmiştım. Bu benim ikinci video denememdi, çok sevdiğim ve keyif aldığım bir iş oldu. Belki bomboş bir alanda göstermek de mümkün olabilir. Umarım olur.

GİZEM GEDİK